

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ד.

עין משפט
גר מצוה

לג א מ"י פ"א מה"ל
גניבה הלכה ט סמג
עשין קנה טור ש"ע ח"מ
פי' שמש טע"ד :
לד ב מ"י שם הלכה ט :

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

מידי דהוה אעבד ואמה. ולא כפירוש רש"י שפירש משום דתנן בהחובל (לקמן דף טו.) עבד ואשה פגיעתן כו' דל"כ ה"ל למינקט עבד ואשה אללא מפרש ר"ת דנקט עבד ואמה משום דקא"ל אמתי' דסוף מסכת ידים וטעמא משום שאלא יקניטו רבו דבסמוך

ולא ראי השן שאין כוונתו כו'. דאי כתב רחמנא שן לא אחי קרן מיניה ולהכי פריך ולא ק"ו הוא כל שכן דמשום האי טעמא נפיק קרן משן. וה"ה נמי דקא פריך אטעמא קמא דאי כתב קרן הוה נפקא שן מיניה דק"ו ומה קרן שאין הנאה להזיקה חייב כו'. והאי

מפורש התם: **לאו אע"ג דבונתו** להזיק אפ"ה פטורין. וא"ת עבד ואמה גופיה יליף מק"ו דשן להחייב כיון דלכתי לא ידע טעמא דשמא יקניטו רבו וע"ק כיון דידע רישא דמתניתין דמסכת ידים (פ"ד מ"ו) מדנקט עבד ואמה ולא נקט עבד ואשה א"כ א מסתמא ידע סיפא וע"ק דעבד ואמה כשאין כוונתו להזיק נמי הוה ידע המקשה טעמא דשמא יקניטו רבו ואפ"ה פריך כיון דעבד ואמה פטורין ואפילו באין כוונתו להזיק ואע"ג דלא שייך טעמא דשמא יקניטו רבו דלגוס הוא ו' דפעמים דמכחונו ויאמרו לא נמכונו לכך פטירי בכל ענין נמלא שכונתן גורס הפטור ה"נ קרן שכונתו להזיק יש לנו הפטור ורז לאי פי' דאפילו באין כוונתו להזיק איכא טעמא רבה: **בשהזיק חב המזיק בו.** לא היינו כשהזיק קמא אלא מאידך כשהזיק מרבה לה: **למחשביה בהרי מועדין בו.** ושמואל ס"ל דלא ה"ל לאשמועין כסיפא כיון דלא אשמעינן שום חידוש טפי מצרישא אצל שן ורגל אע"ג דתנא ליה צרישא תנא ליה כסיפא גבי מועדין משום חידוש דמפרש השן מועדת לאכול את הראוי לה והרגל מועדת לשבר דרך הילוכה וקנן נמי תנא ואע"ג דתנא צרישא כשהזיק חב המזיק לאתויי קרן מ"מ תנא ליה כסיפא משום דתני ליה גבי חמשה תמים מש"ה תנא ליה נמי צבדי מועדין וא"ת אמאי לא חשיב אש ובור גבי מועדים וי"ל דלא חשיב אלא צעלי חיים אצל צור ואש כן לי פעם ראשונה כמו פעם ג' וד' :

ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק כראי הקרן שכונתו להזיק ולא ק"ו הוא ומה שן שאין כוונתו להזיק חייב קרן שכונתו להזיק לא כ"ש איצטרך ס"ד אמיא מידי דהוה אעבד ואמה עבד ואמה לאו אע"ג דבונתו להזיק אפ"ה אפ"ה פטורין ה"ג לא שניא אמר רב אשי אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו ישמא יקניטו רבו וילך וידליק גדישו של חברו ונמצא זה מחייב את רבו מאה מנה בכל יום אלא פריך הכי לא ראי הקרן שכונתו להזיק כראי השן שאין כוונתו להזיק ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי הקרן שאין הנאה להזיק ורגל מאי שייריה כשהזיק חב המזיק לאתויי רגל וליתנייה בהדיא אלא אמר רבא תנא שור לרגלו ומבעה לשינו וה"ק לא ראי הרגל שהזיקה מצוי כראי השן שאין הזיקה מצוי ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי הרגל שאין הנאה להזיק וקרן מאי שייריה כשהזיק חב המזיק לאתויי קרן וליתנייה בהדיא במועדין מתחילתן קמיידי בתמין ולבסוף מועדין לא קמיידי ושמואל מ"ט לא אמר כרב אמר לך אי סלקא דעתך אדם הא קתני סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם וליתני ברישא בנוקי ממון קמיידי בנוקי גופו לא קמיידי ורב נמי הא קתני אדם בסיפא אמר לך רב ההוא למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא ומאי לא הרי ה"ק לא ראי השור שמשלם את הכופר כראי האדם שאין משלם את הכופר ולא ראי האדם שחייב בארבעה דברים כראי השור שאין בו ארבעה דברים הצד השוה שבהן שדרכן להזיק וכי שור דרכו להזיק במועד ומועד דרכו להזיק כיון דאיעד אורחיה הוא אדם דרכו להזיק בישן ישן דרכו להזיק כיון דכייף ופשיט אורחיה הוא ושמירתן עליך אדם שמירת גופו עליו הוא ולטעמיה הא דתני קרנא ארבעה אבות נזיקין ואדם אחד מהן אדם שמירת גופו עליו הוא אלא כדאמר ליה רבי אבהו לתנא תני אדם שמירת גופו עליו

כראי אדם שאין משלם את הכופר. הקשה ריב"ז מאי חומר' אשן זו האי דאין משלם את הכופר משום דקא ליה דרבה מיניה ותייך דשוגג נמי פטור מדתנא דבי חוקיה ואור"י דלאו פרכא היא כלל דלא מפטר משום קיס

מיידי הא קתני אדם. כסיפא ולמה ליה למיתני צרישא: **למיתנייה כהדי מועדין הוא דאסא.** דקתני חמשה תמין וחמשה מועדין וקסניב לכו ואולי: **ומאי לא הרי.** דקתני צבדי נמי לא הרי השור כהרי המצבה לרב דלמרא מצבה זה אדם: שור מועד שנגח אדם ומת משלם כופר הלכך אי כתב שור לא אחיא אדם מיניה להזיק אדם שהרג את חברו צבדי והרג צבוגג גולה ואינו משלם כופר: אדם החובל בצבדיו חייב בצרבעה דברים כער ריפוי שבת ובושת אצל נזק לא קא חשיב דשור נמי נזק משלם אצל צהנג ארבעה דברים אינו חייב כדמסיק צשיליה כיצד הרגל מועדת (לקמן טו.) דלמרי' כי יתן איש מוס צעמיתו איש צעמיתו ולא שור צעמיתו: וקא פריך **היך השוה כו'.** לרב דלמרא תנא שור וכל מיילי דשור היכי מני למיתני צקן דרכו להזיק. ולשמואל ליכא למיפריך דרגל ודאי דרכו לילך ולהזיק: **דייף ופשיט.** את רגליו: **אורחיה הוא.** לשבר כלים שבצד מרגלותיו: וקא פריך מאי האי דקתני ושמיטתן עליך. לשון זה אינו שייך אלא צבדי ממונו:

- (א) וקיס פ"ד מ"ו.
- (ב) וקיס דל. א וע"י מוס' פסחים לו. ד"ה אלא.
- (ג) ועי' מנהיג' מהאמין מנילוס על התוס' ופספר פ"י ט' (בספ"א: דשור).
- (ד) (בספ"א: ומומקן).
- (ה) ומשום בור ולי נמי לריך למחוקו כ"ל ע"י מהרי"ם.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כשהזיק בו איא אפ"ה. דלקמן דף ט ע"ב ועי' לקמן דף ג ע"ב בתוס' ד"ה כשהזיק: שם ד"ה בראי בו' דלא מספר משום קלב"מ. ע"י לקמן דף י ע"ה ברש"י ד"ה משלם כ"ש: בא"ד דאי לא קרא דעליו. ע"י בספר יתאים לרא"ם סי' ח:

רבינו הגנאל

שן אין כוונתו להזיק אלא לאכל להנאתה. קרן כוונתו להזיק ואין לה הנאה. ואחא למילף מעבד ואמה דפטיר מרייתו. ודחי לה רב אשי. אטו עבד ואמה לאו טעמ' רבה אית בה במתניתין א' בסוף מסכת ידים תאמרו בעבדו ואמתו שיש בהן דעת גאס יקניטו ילך וידליק גדישו שלחבירו ונמצא מחייבו בכל יום. ולא עמד זה החיובין ונדיחה. ותריץ רבא הכי תנא שור לרגלו ורגל מרייתו. ודחי לה רב אשי. מאי טעמ' שן ורגל מועדין מתחילתן ון ותני להו ברישא. קרן ההוא תם ולכי מיעד הוה ליה מועד תנא ליה כסיפא. כשהזיק חב המזיק לאיתתי קרן. ושמואל מאי טעמ' לא אמ' כרב, אמ' לך אדם הא קתני ליה כסיפא דמתני, והאדם. ואמאי לא תנא ליה ברישא. דבנוקי ממונו קמיידי. ונוקי גופו לא קמיידי. ויש אומ' הלכה כשמואל. ורב אמ' לך אדם הא דקתני ליה כסיפא למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא. מאי לא ראי לא ראי. הכי קאמי לא ראי השור משלם את הכופר כו' הצד השוה שבהן שדרכן להזיק. שור דרכו להזיק במועד. אדם דרכו להזיק בישן. ושמירתן עליך. אדם שמירת גופו עליו הוא, ופרקי כרי אבהו דאמי לתנא תני אדם שמירת גופו עליו.

(ה) ע"י מוס' ד"ה מדי דהוה.

ליה דרבה מיניה וכאן נמי אין שייך להזכיר תנא דבי חוקיה דלקמן בפ"ב (דף טו.) משמע דלאי לאו קרא דעליו ולא על האדם הוה יליפינן אדם משור שיתחייב מויד מיתה וכופר ומעליו פטרי ליה אפילו שוגג דומיא דסוס) דאין מויד לשור ותנא דבי חוקיה דפטור אפילו שוגג היינו ממון שהזיק צעמת חיוב מיתה ולאפוקי ממנה דלריש צפ' אלנו נערות (מבוצות דף לה. וסס) הא אס ייהיה אסון לא יענש דדוקא דין אסון אחא חוקיה ואשמועין לאו דוקא דין אסון לא יענש אלא אפי' שוגג לא יענש: **כיון דבייף ופשיט אורחיה הוא.** צירושלמי יש לישן לא מחייב אלא כשהשכיב עצמו אצל הכלים אצל אס ישן והציאו כלים אצלו ושצנן פטור דהס גרמו לו וכן אס היה ישן והלך מצדו לישן אצלו והזיקו זה את זה הראשון פטור והאחרון חייב: **ולטעמיה.** פירוש אפילו תימא מצבה זה השן: **אדם שמירת גופו עליי.** מכאן משמע דלא גרסינן צבדי ממונו) מדלא פריך נמי הכי אדם ממונו הוא ו' ומש"ה אין לריך למחוקו כדפירשמי לעיל (ג' ד"ה וממוקן): ואימא